

12. Korte recensies en aankondigingen

C. G. M. Miermans, *Sport in een veranderende wereld, Het Spectrum Utrecht/Antwerpen, 1959 (Serie Mens en Medemens)*.

Dit boekje is, uiteraard, vlotter weggeschreven dan het proefschrift van dezelfde schrijver. Het geeft, om een achtergrond te scheppen voor de sport als sociaal fenomeen, vlugge formuleringen over de moderne mens en over de „veranderende wereld”. De waarde ervan ligt voornamelijk in de documentatie. Miermans bekijkt nu de sport vooral in haar ruimtelijke, mondiale verspreiding. Ook nu krijgt voetbal de meeste aandacht. Karel Lotsy schreef een waarderend voorwoord.

sjg

Rapport Provinciale Commissie ter Bestudering van de gemeentelijke indeling van Noordholland, 1959.

Dit rapport met bijlagen geeft een overzicht van de gedetailleerde voorstellen van de genoemde commissie voor Kennemerland, Zaanstreek, het gebied Amsterdam en omstreken. We vinden historische aantekeningen, en verder de overwegingen en conclusies van de commissie. Het rapport zal zonder twijfel dienst doen als Fundgrube van materiaal voor alle strijd, die omtrent de voorstellen tot grenswijziging zal ontstaan. Dar de overwegingen en conclusies van de commissie het zwaar zullen moeten ontgelden spreekt vanzelf, omdat dan immers het niet meer om feitelijke vaststellingen gaat.

sjg

Dr. A. Vloemans: Sociologie van de opvoeding; sociale filosofie en sociale pedagogie; H. P. Leopolds Uitgeverij. N.V., Den Haag 1960, 253 p.

Aan zijn respectabele oeuvre van populaire filosofische inleidingen heeft de heer Vloemans er weer een toegevoegd. Helaas is dit werk, dat bijzonder fraai is uitgevoerd en voortreffelijk van stijl is, ten onrechte van een sociologische titel voorzien, tenzij men wil denken aan sommige populaire inleidingen van een aantal decennia geleden.

In het eerste deel — De Samenleving — worden behandeld: mens en gemeenschap (Robinson, mens t.o. dier, van hordeleven tot techniek); sociale aandriften (kuddeinstinct, naboetsingsdrift etc.); sociale gevoelens (van sympathie tot wrok); vormen van vereniging

(Tönnies, kerk en secte, de massa); vormende krachten (milieu en persoonlijkheid) en de sociale functie van het recht (korte geschiedenis van rechtsfilosofische theorieën).

Het tweede deel — De Opvoeding — geeft beschouwingen over de opvoedingsidealen van het Oosten en de Oudheid, over de kerk en staat als opvoedende machten, over volksoopvoeding en de opvoedende aspecten van letterkunde tot en met bioscoop.

Daarna komen nog opvoedbaarheid, de democratie en de situatie van de opvoeding in het tijdperk der atoombom aan de orde.

Met moderne sociologie heeft dit alles bijzonder weinig te maken (overigens met idem pedagogiek ook niet te veel). Voor leken geeft het boek misschien nog wel een populaire inleiding tot sociaal filosoferen over samenleving en opvoeding. We vermoeden echter, dat ook voor hen dit werk veel te ouderwets is; ook zij zijn inmiddels inleidingen gewend, die gebaseerd zijn op moderne auteurs, doelgerichter gesteld zijn en minder speculatief. Juist waar het boek niet over (b.v.) Plato of Schjelderup-Ebbe handelt, maar even de politiek of de pers aanstipt, komt het immers ook niet boven populaire opvattingen van de man in de straat uit.

L. TURKSMA.

R. van de Waal: Richtlijnen voor een ontwikkelingsplan voor de Oostkust van Sumatra. diss. Wageningen, 1959, IX + 142 pp, kaarten.

Schr. was tot 1953 verbonden aan het Bureau Landinrichting te Medan, en het toen verzamelde materiaal dient als basis voor dit proefschrift. Het geeft een overzicht van het grondgebruik in het gebied van de oostkust van Sumatra, waar de Europese ondernemingslandbouw lange tijd zo'n overheersende rol heeft gespeeld. Oorlog en revolutie brachten hier het probleem der zgn. illegale occupaties, waar schr. weinig aandacht aan heeft besteed. De sociaal-economische achtergronden van dit verschijnsel, door Cunningham in een belangwekkende studie in het licht gesteld, komen daardoor niet voldoende tot hun recht. Onderschatting van de oorzaken van dit probleem hangt wellicht samen met het feit, dat schr. te veel blijft verwachten van de ontwikkeling der Europese ondernemingslandbouw,

die hij beschouwt „als de vorm van bodemgebruik met het hoogste maatschappelijk nut” (p. 132). Het lijkt mij echter, dat de ondernemingslandbouw te zeer verbonden is met het koloniale verleden om in de toekomst nog een kans te kunnen maken. De oplossingen die schr. voorstelt kunnen dan ook grotendeels als verouderd worden beschouwd.

H. J. HEEREN

Th. B. Walbeehm: „De brokkenmaker”, beknopte literatuurstudie over het verschijnsel „accident proneness” in het wegverkeer”, 1960; Verkeersmonografie nr. 1 van de Verkeersafdeling van de A.N.W.B.

Wie kans ziet, als de schrijver van de hier besproken studie, om uit een labyrintachtige overvloed van boeken-, krante- en tijdschrift-artikelen over de verkeersonveiligheid, een instructieve en van kritische aantekeningen voorziene samenvatting te geven als „De brokkenmaker” moet de gaven bezitten van doorzettingsvermogen, kritische zin en gedegen vak kennis op het gebied waarover hij spreekt. Het is waarlijk geen sinecure om uit de grote veelheid van helaas nog al eens verwarde, tegenstrijdige, eenzijdige en statistisch aanvechtbare pennevruchten, het essentiële en waardevolle te selecteren. Ik heb bewondering voor de prestatie, welke Walbeehm op dit gebied verrichtte.

Toch heeft het boek me wetenschappelijk niet helemaal bevredigd. En wel om twee redenen niet. In de eerste plaats mis ik een theoretisch framework, een consistent geheel van theorie, begripsvorming en hypothesen, waarin ik de resultaten van de besproken onderzoekingen, hoe aanvechtbaar in bepaalde methodologische opzichten ook, zou kunnen „plaatsen”. Zulk een framework is voorwaarde voor vruchtbaar vervolgonderzoek.

In de tweede plaats mis ik in de selectie van aanhalingen, die — en dat moet ik de schrijver onmiddellijk toegeven (p. 132) — onvermijdelijk beperkt moet zijn, toch te veel de sociologische noot; aandacht met name voor de wisselende verkeerssituaties als sociale configuraties, waarbinnen de „brokkenmaker” tot „brokkenmaker” wordt. Ik moge de schrijver herinneren aan hetgeen hij op blz. 131 onder punt 5 schreef. Ik hoop, dat ik mede in zijn geest spreek als ik ervoor pleit, dat toekomstige onderzoekingen op het gebied van het verkeer en de verkeersonveiligheid, gecoördineerde onderzoekingen zullen zijn van ver-

keersdeskundigen, statistici, psychologen en sociologen.

De schrijver hoopt dat zijn geschrift „voor menig lezer en gebruiker van enige waarde zal mogen zijn”. Kom, kom, heer Walbeehm, dit is te veel bescheidenheid. Het zal ongetwijfeld voor velen van grote waarde blijken te zijn.

A. van BRAAM.

F. E. M. Mitrasing, Tien jaar Suriname: Van afhankelijkheid tot gelijkgerechtigdheid. Bijdrage tot de kennis van de staatkundige ontwikkeling van Suriname van 1945-1955. Uitgave Sticusa, 1959, XVI + 348 pp.

Deze studie, een Leidse juridische dissertatie, geeft een chronologisch overzicht van de staatkundige ontwikkeling van Suriname sinds de tweede wereldoorlog. Uitgangspunt van deze ontwikkeling is de bekende radiorede van koningin Wilhelmina op 7 december 1942.

Het boek is verdeeld in drie delen: de oriënterende fase (1940-48), de confererende fase (1948-54) en de realiserende fase (1954-...) in de verhouding tussen Suriname en Nederland. Behalve een descriptie van de politieke ontwikkeling van het land, zowel in zijn verhouding tot Nederland als wat de interne problemen betreft, vormt dit boek een waardevolle documentatie en belangrijk uitgangspunt voor een sociologische bestudering van de politieke structuur van Suriname. Als zodanig verdient deze studie, die een kritische behandeling van het beschikbare materiaal geeft, van een tot het Indische bevolkingssegment van Suriname behorende jurist zeker in dit tijdschrift de aandacht.

J. E. ELLEMERS

Psychiatrie et Santé Publique au Grand-Duché de Luxembourg. Un rapport présenté à l'Organisation Mondiale de la Santé par A. Sunier, Consultant de l'O.M.S. en Santé Mentale. Dit gestencilde rapport van de Nederlandse psychiater Sunier aan de Wereld Gezondheidsorganisatie kan degenen, die in de geestelijke gezondheidszorg belang stellen, veel leren. In de eerste plaats, hoe moeilijk het voor een klein land als Luxemburg met zijn 300.000 inwoners moet zijn, de ontwikkeling op dit gebied met zijn toenemende behoefte aan gespecialiseerd stafpersoneel bij te houden. In de tweede plaats, hoe het mogelijk is als deskundige in kort bestek een volkomen praktisch rapport uit te brengen waarin zonder

theoretiseren wordt aangegeven, hoe men van de mogelijkheden die de bestaande situatie biedt, het meest profijt kan trekken om te komen tot een moderne geestelijke gezondheidszorg die binnen de technische en financiële mogelijkheden van een land ligt.

Meer nog dan de W.G.O. heeft Luxemburg reden dankbaar te zijn voor dit nuchtere en daardoor waarschijnlijk uitvoerbare advies.

F. DOELEMAN

Etude cartographique de la structure économique et démographique de l'Europe Occidentale. Publié pour l'Institut Catholique de Recherches Socio-Eclésiastiques, La Haye. Van Gorcum, Assen, z.j.

Deze publikatie bestaat uit een aantal tabelarische overzichten en cartogrammen over bevolking en bestaansbronnen van 17 tot West-Europa gerekende landen, gebaseerd op de meest recente volkstellingsgegevens. De overzichten zijn eenvoudig gehouden en dit komt vooral de kaaarten ten goede. Ongerwijfeld zullen zij ter globale oriëntatie goede diensten verrichten. Het valt alleen te betreuren, dat de verschijning van de overzichten valt in een tijd dat in verschillende van de betrokken landen volkstellingen zijn of worden gehouden. Het zal overweging verdienen, binnen enkele jaren de mogelijkheid van vernieuwing van de basisgegevens onder ogen te zien. En zou een uitbreiding tot Midden-Europa niet zijn aan te bevelen?

H. M. JOLLES

Dr. R. van Dijk, Mens en medemens. Een inleiding tot de sociologie. Sociaal-economische boekerij. Wageningen, 1960. 2e druk. 219 blz.

De eerste druk van dit boek, dat tot doel had en heeft, de belangstelling voor de sociologie vooral in de Gereformeerde gezindte te wekken, en dat zich naar opzet en regie tot een breed publiek van belangstellenden richt, is reeds verscheidene jaren geleden verschenen. Dat thans een tweede druk nodig was, pleit voor het succes van de verwachtingen, die de auteur van zijn onderneming had. Aangezien deze tweede druk praktisch gelijk is aan de eerste, mag worden aangenomen, dat de auteur de destijds ingenomen positie t.a.v. de opzet ook nu nog inneemt. Jammer is in dit verband, dat hij, ook binnen het kader van zijn doel met deze inleiding, zo weinig ruimte laat voor instructieve resul-

taten van sociologische research en dat het aandeel der „beschouwingen” zo zwaar is gebleven. Ook zou het bibliografische apparaat wel enige bijwerking hebben verdiend. Hopelijk biedt een volgende druk de auteur aanleiding, tot een wat omvangrijker bewerking te komen.

H. M. JOLLES

Het strafprobleem, door Mej. Prof. Mr. Dr. J. C. Hudig, e.a. Ned. Ver. voor maatschappelijk werk Humanitas. Amsterdam, 1960. 32 blz.

In deze brochure zijn artikelen gebundeld, die in het kaderblad der vereniging werden gepubliceerd en die naar wordt medegedeeld, bij de lezers zoveel waardering oogsten, dat verspreiding in ruimer kring nuttig werd geacht. Ze bevat bijdragen van juristen, criminologen, sociologen, en anderen, en vormt een nuttige bron van stimulerende gedachten.

Dr. W. F. Wassink, e.a., Hoe zal de bevolking van Oostelijk Flevoland staan tegenover een vernieuwing van de sociaal-medische verzorging? Publikatie Zuiderzeestichting nr. 24, Amsterdam, 1960. X
D 11 4 B

Dit boekje bevat de resultaten van een opinieonderzoek, dat is gehouden in de Noordoostpolder ter toetsing van de denkbeelden over een sociaal-medische verzorging, zoals die destijds in het zgn. plan-Tuntler-Wassink zijn ontwikkeld. Centraal staat de gedachte, dat een medische verzorging alleen kan slagen, als zij in haar structuur aansluit op de levensgewoonten van de bevolking, voor wie ze is bedoeld. Men hoopt, dat de nu aan bod zijnde polder Oostelijk Flevoland het terrein zal worden, waar het experiment van een volgens de hier ontwikkelde denkbeelden opgezette sociaal-medische verzorging zal kunnen worden verwezenlijkt. Het bescheiden materiaal, resulterend uit een aantal groepsdiscussies en uit enquêtes, versterkt deze wenselijkheid en doet bovendien verlangen naar een verdere uitbouw van het sociologisch en sociaal-psychologisch onderzoek naar deze problemen, ook buiten een directe praktische aanleiding. Zo blijkt bv. uit verschillende interviews, dat de mening over bepaalde medische voorzieningen mede wordt beïnvloed door een veel voorkomende angst voor bepaalde ernstige ziekten, m.n. kanker. Zou het beeld, dat ziekte-risico's in de bevolking teweeg brengen, niet een belangrijke factor kunnen zijn bij

een dergelijke verdieping van de research? Het is te hopen, dat het hier nagestreefde experiment inderdaad tot stand komt, en dat het door een uitgebreide sociologische research wordt begeleid.

H. M. JOLLES

Enkele problemen van de Nederlandse onderwijs-research. Verslag conferentie te Amsterdam 14 maart 1960. Mededelingen van het Nutsseminarium voor Pedagogiek aan de Universiteit van Amsterdam. Wolters, Groningen, 1960. 54 blz.

Deze door prof. Idenburg ingeleide publikatie bevat de tekst van een drietal inleidingen, resp. van Prof. Langeveld over verrichte en lopende onderzoekingen aangaande het v.h.m.o. vanwege het instituut der R.U. te Utrecht, van dr. S. D. Fokkema over de experimentele controle in de onderwijsresearch, en van drs. W. de Hey over een mulo-onderzoek en de toepassing van zijn resultaten.

W. Langeveld, Hoe leven wij? Inleiding tot de leer der samenleving. J. Muusses, Purmerend, z.j. 2e druk. 168 blz.

De eerste druk van dit boekje verscheen in 1957. Het is, ook in de nu voor ons liggende weinig gewijzigde editie, een populair gehouden inleiding over ontstaan en huidige kenmerken van de moderne samenleving, waaronder de auteur vooral de Westerse industriële samenleving beziet. Het boekje is bestemd voor leerlingen van middelbaar-technische scholen en verwante opleidingsinstellingen, en poogt het sociale aspect in de opleidingsstof enigermate te systematiseren.

De toekomst van het platteland — Uw toekomst. Verslag congres van oktober 1959 van het Kon. Ned. Landbouw-Comité, 1960.

In een mapje met bovenstaande titel verschenen onlangs het verslag en de gehouden inleidingen van genoemd congres. De teksten van de lezingen zijn van Prof. Hofstee, H. D. Louwes, en minister dr. Klompé (in de chronologische volgorde). Aan het verslag is een bijlage toegevoegd bevattende een aantal „Uitgangspunten voor een nota inzake het plattelandsbeleid in Nederland”. Het bestuur van het K.N.L.C. hoopt, dat deze uitgave in brede kring zal worden bestudeerd. Dit verlangen lijkt gerechtvaardigd, gezien de duidelijke standpunten der inleiders en hun hier en daar uitdagende en stimulerende formuleringen en suggesties.

Echtscheiding. Geschrift no. 6 van de Prof. Mr. B. Teldersstichting, Den Haag, 1960.

Het wetenschappelijk bureau van de V.V.D. heeft zich beraden over de echtscheidingspraktijk in Nederland.

De neerslag van dit beraad vindt men in dit sterk juridisch getinte geschrift. Wij zullen daarom in dit tijdschrift slechts de hoofdpunten releveren.

Allereerst wordt een overzicht gegeven van het echtscheidingsrecht en de echtscheidingspraktijk in Nederland. Daarna volgt een interessant overzicht van de discussies die in ons land gaande zijn over het al of niet veruimen, althans veranderen van de mogelijkheden tot echtscheiding.

Dit loopt uit op een aantal voorstellen tot herziening van het echtscheidingsrecht. Deze voorstellen willen zowel beperking als veruiming van de mogelijkheid tot huwelijksontbinding door echtscheiding.

De commissie stelt vast, dat het bij de huidige rechtspraktijk voor gehuwden, die beiden tot ontbinding van het huwelijk willen komen, zeer eenvoudig is aan hun voornemen gevolg te geven (de grote leugen).

Aan deze toestand wil het rapport een einde gemaakt zien. De commissie meent, dat gezien de grote betekenis van het huwelijk voor de samenleving, elk stelsel van de hand moet worden gewezen waarbij de echtscheiding aan „het vrije oordeel der echtgenoten” wordt overgelaten. In dit geval is de rechtspraktijk te ruim. Deze is echter, aldus de commissie, te eng in het geval één der beide echtgenoten zich tegen de huwelijksontbinding verzet.

De bepleite herziening van de wetgeving komt in hoofdzaak hierop neer:

Voorgesteld wordt een onderscheid te maken in de wet tussen algemene en bijzondere gronden voor huwelijksontbinding. Als algemene grond ware in te voeren: ernstige ontwrichting van het huwelijk. Het oordeel hierover wordt uitsluitend aan de rechter overgelaten. De commissie stelt verder voor de bestaande vier gronden voor echtscheiding (art. 264 B.W.: 1. overspel, 2. kwaadwillige verlating, 3. veroordeling tot een vrijheidsstraf van minimaal 4 jaar en 4. zware verwonding of mishandeling van de ene echtgenoot door de andere) te handhaven als bijzondere gronden. Deze bijzondere gronden zouden moeten worden aangevuld met 5. ernstige ontucht en 6. krankzinnigheid.

Tenslotte handelt het geschrift over de onderhoudsplicht en de pensioenregeling na ontbinding van het huwelijk. Het boekje geeft in kort bestek een helder overzicht van de juridische problematiek rondom de echtscheiding.

De waarde ervan wordt nog vergroot door een bijlage, waarin een beschrijving is gegeven van het echtscheidingsrecht in onze buurlanden.

C. BOEKESTIJN

Gerhard Lüben, Die Fundamente der freien geistigen Berufe, Köln-Berlin 1959, 107 S.

In de bezettingstijd, toen ook in Duitsland de gebruiksgoederen schaars begonnen te worden, vertelden wij elkaar de volgende anekdote. Een man en zijn vrouw begaven zich in Berlijn naar een voornaam schoenenmagazijn om zich van nieuwe schoenen te voorzien. Na het binnentreden zagen zij aanstonds deuren met de aanduiding „heren-schoenen” en „dameschoenen”. Hun weg gescheiden vervolgende, kwamen zij andermaal voor deuren: „zwarte schoenen” en „bruine schoenen”. Vervolgens hadden zij nog de keuze tussen „hoge schoenen” en „lage schoenen”. Na ook ditmaal de deur van hun keuze te hebben doorschreden, stonden zij . . . op straat. „Ich habe gar keine Schuhe gesehen” klaagde de vrouw. „Ja”, zei de man, „aber die Organisation war fabelhaft!”

De organisatie van dit boek aan de hand van Nicolai Hartmanns wijsgerige geschriften is voortreffelijk. Maar wanneer men mij vraagt of ik inhoudelijk iets van waarde gevonden heb, iets, dat nieuw, eigen, minder voor de

hand liggend is dan het overbekende, dan moet ik helaas verklaren dat dit niet het geval is.

Ph. J. IDENBURG

Morris Ginsberg, Essays in sociology and social philosophy, Vol I. On the diversity of morals; Vol II Reason and unreason in society, 1956, Heinemann, London.

De bekende Engelse socioloog heeft in deze boeken een aantal verspreide studies gebundeld die tussen \pm 1930 en 1955 zijn verschenen. De ondertitels der beide boeken zijn daarbij minder relevant. Hier is een oudere socioloog aan het woord, die nog de verbinding heeft met de culturele antropologie en die ook met filosofie, economische geschiedenis en ethica meer contact heeft dan de moderne socioloog, die zich strikter beperkt en moet beperken tot zijn vak in engere zin. Daarbij komt, dat Ginsberg in zijn werk laat doorwerken zijn humanitaire gezindheid. Bij kennismaking van wat Ginsberg van zijn belezenheid uit te zeggen heeft krijgt men die stellige overtuiging te maken te hebben met de vertegenwoordiger van een uitstervende generatie, waarmee dan iets bepaald positiefs gezegd wil zijn dit keer. Want wie zal naderhand nog in staat zijn zich zo diepgaand met auteurs als Hobhouse, Westermarck, Pareto bezig te houden, als Ginsberg heeft gedaan? De kans bestaat, dat over enige tientallen jaren het tafereel der vroegere sociologen steeds meer zal bestaan uit een paar voortdurend groter wordende kerkvaders: Durkheim, Max Weber, Comte. Ginsberg bezit nog een gedifferentieerder kennis.

sjg.

Summaries

Sj. Groenman, The discontinuous conception of life.

The author gives illustration to his statement, that the geographical conception people have of their lives is not continuous but discontinuous. He argues that the home is the centre of man's world. His interest however in what happens outside his home does not decrease regularly in direct relation to the distance. On the one hand he has scattered nuclei of interest in several parts of his country or over the world, on the other hand there seems to be a structured pattern around his home wherein the most striking fact is the existence of a rarified zone between the entity home-family and a far greater entity such as a state or perhaps the world. We are interested intensely in let us say the engagement of our daughter or son, and apart from that in the marriage of princess Margaret or the king of Belgium. We jump from the own family directly to the nation or to the world as a whole. In the article this theory of the rarified zone is supported by data especially from the municipal, provincial and national polls.